

ARTOIS NEEMT BROUWERIJ MEIRESONNE OVER (1964)

Marc Hanson

Op 1 januari 1964 nam de brouwerij Artois de al licht verlieslatende brouwerij Meiresonne aan de Gentse Koepoortkaai over. Het Leuvense bedrijf verwierf een meerderheidsparticipatie en kocht ook de daarmee verbonden naamrechten. Na een overgangsperiode van een tiental jaren moest het Gentse bedrijf sluiten. De gebouwen maakten plaats voor flats en ook de namen verdwenen. In dit korte artikel wordt de achtergrond van deze ontwikkeling geschetst. Het bedrijf Artois dat met de populaire Stella pils precies in deze periode een exponentiële groei kende, kon dit succes bestendigen door de overname en de omvorming van de brouwerij Piedboeuf in Jupille-sur-Meuse en de lancering van een tweede commerciële voltreffer: het pilsbier Jupiler. Een dergelijk geluk was de oude brouwerij Meiresonne niet gegund. Haar ligging, geprangd tussen de Schelde en het Gentse stadscentrum, bemoeilijkte trouwens modernisatie en grootschalige expansie.

Inleiding

In een speciaal nummer van het tijdschrift (nu jaarboek) *Van Mensen en Dingen* (VMD) uit 2018 verscheen er een overzicht van de geschiedenis van de Gentse brouwerij Meiresonne (Hanson, 2018). Het was de kers op de taart bij een artikelreeks over stokerijen en brouwerijen aan de Koepoortkaai in *Ghendtsche Tydinghen* (Hanson, 2018-2019).

Daarin werd de overname van die familiale brouwerij door Artois - Leuven in 1964 slechts kort vermeld. In de afgelopen vijf jaar doorploegden twee onderzoeksgroepen, respectievelijk van de ULB en de KULeuven, de archieven van AB InBev, haar voorgangers en de betrokken Belgische aandeelhouders. De resultaten van dit onderzoek laten toe de overname van Meiresonne door Artois breder en beter te situeren en te begrijpen. Dit doen we in deze bijdrage die de eerder verschenen publicaties aanvult.

Artois in Leuven

Het pilsbier van brouwerij Artois in Leuven kende tussen 1962 en 1973, een periode van algemene economische expansie, een exponentiële groei en werd marktleider in België. In dezelfde periode nam Artois tal van andere brouwerijen in Vlaanderen over, onder meer Jack-Op in Werchter en Mena in Rotseelaar. In Nederland verwierf ze de Dommelsche Bierbrouwerij. Het populaire pilsbier, dat zijn oorsprong vond in Beieren en Tsjechië, had toen al een hele geschiedenis achter de rug, die nog voor de Eerste Wereldoorlog begon.

Afb. 1. Vooral vanaf de twintigste eeuw speelde een uitgekende marketing een steeds grotere rol in de promotie van biermerken en biersoorten. De naam Stella werd gelanceerd in 1926 (verzameling Ph. Bockstael).

Pils leende zich beter voor massaproductie, maar vergde heel wat nieuwe investeringen in infrastructuur, machines en technologie. Vanaf het einde van de 19de eeuw begon Artois pils te brouwen, het zogenaamde Bock-bier. Het viel al zeer snel in de smaak van cafégängers en thuisconsumenten, maar het was vooral het speciale kerstbier Stella (Latijn: ster), gelanceerd in 1926, dat voor een geweldige doorbraak zorgde (afb. 1). Inspelend op de populariteit besloot de brouwerij al snel het hele jaar door Stella te brouwen.

De naam van dit succesvolle, oorspronkelijk ‘Kerstmisbier’, was gesuggereerd door de vrouw van algemeen directeur Henri van den Schrieck, tot dat jaar voorzitter van de Federatie van Belgische Brouwers. Hij was een oud-student van Léon Verhelst (1872-1955), externe onafhankelijke voorzitter van de Raad van bestuur sinds 1898. Verhelst was een brouwerszoon uit Diksmuide, die in Leuven het diploma van ingenieur-brouwer behaalde en daarna professor werd aan de brouwerijschool van de universiteit. Hij maakte van Artois in 1901 direct een naamloze vennootschap: Brouwerijen Artois NV. Hij zou 54 jaar op post blijven en werd opgevolgd door jurist-fiscalist Raymond Boon (1915-2010), die toen al directeur-generaal was.

De brouwersfamilie Artois moest wegens gebrek aan opvolging al vroeg haar toevlucht zoeken tot outsiders, maar met behoud van de familienaam. Na de dood van haar man in 1821 liet de kinderloze weduwe van Jean-Marie Artois de dagelijkse leiding van de brouwerij over aan Albert Marnef (1784-1868), een industrieel uit Tienen, die de brouwerij tot aan zijn dood zou leiden. Via de weduwe van Albert, Amélie Willems (1797-1871), eigenares van het prachtige kasteeldomein van Wespelaar, kwam de brouwerij Artois in handen van de katholieke politicus Edmond Willems (1831-1895), die ze zou leiden tot aan zijn overlijden. Bier was zo belangrijk, zowel sociaal als economisch, dat het helemaal niet ongewoon was dat een politiker, bijvoorbeeld een burgemeester, ook brouwer was. Met goedkoop bier en traktaties kon een burgervader verkiezingen winnen. Zijn oudste dochter Elise (1855-1941) huwde in 1873 met Adolphe de Spoelberch (1839-1913). Via Adolphe begon de familie de Spoelbergh een sleutelrol te spelen in het bierimperium, samen met de familie de Mévius, nadat de tweede dochter Amélie gehuwd was met Eugène de Mévius (1857-1936).

Piedboeuf in Jupille

Het familiebedrijf Piedboeuf uit Jupille, nu deelgemeente van Luik, produceerde aanvankelijk brouwketels en ging in 1853 van start met bierbrouwen. De komst van Albert Van Damme uit Blankenberge zou bepalend worden voor

de verdere toekomst van de brouwerij. Hij ging in 1919 studeren in Luik en leerde er de zus kennen van Henri Piedboeuf, toenmalige sterke man van de brouwerij in Jupille. Een jaar later trouwde het jonge stel. Van Damme maakte van de brouwerij in Jupille-sur-Meuse een succesvol bedrijf. Hij had een neus voor marketing, getuigde van een obsessieve kosten- en kwaliteitscontrole, was veeleisend voor zichzelf en het personeel, autocratisch en gierig. Voor Van Damme aan het roer stond was Piedboeuf nummer zestien op de Belgische markt; tegen 1965 was het al nummer twee, op ruime afstand van Artois (Afb. 2 en 3).

Afb. 2. Twee bierviltjes van de succesvolle pils en de 'export' Piedboeuf (verzameling. Ph. Bockstael).

Na enig aarzelen liet Albert Van Damme, die als geen ander op zijn onafhankelijkheid stond, zich in 1971 overtuigen Piedboeuf via een aandelenruil te fuseren met Artois, dat een sterke meerderheidsparticipatie verwierf (ruim 83 procent van de aandelen). Hij ging akkoord op voorwaarde dat hij Piedboeuf verder onafhankelijk zou kunnen leiden en het akkoord geheim zou blijven. Hij vond het essentieel dat de handel en de cafés Artois en Jupiler als concurrenten bleven zien. Al snel na de geheime fusie met Piedboeuf begon Artois zowel door interne als externe factoren aan een snelle val en werd Jupiler het succesbier in België. Het 'hoofdpijnbiertje' Stella verloor tussen 1973 (het jaar van de oliecrisis met algemene groeivertraging en hoge inflatie) en 1987 de helft van zijn volume ondanks een groeiende biermarkt. Halfweg de jaren tachtig was het marktaandeel van Stella in België gezakt van 30 procent in

Afb. 3. De originele Piedboeuf van de brouwerij in Jupille werd nog tot in de jaren 1990 gepromoot in bepaalde Gentse cafés. Hier een opname uit 1987 in café Den Teugel, Papegaaistraat (Studentenblad *De Peerdekop*, verzameling Veterinair Verleden, UGent, Merelbeke).

1973 tot 19 procent. Dat van Jupiler, opvolger van de Piedboeuf pils, was gestegen van 6 naar 31 procent. Gelukkig voor Artois had Stella steeds meer succes in het buitenland dankzij intense campagnes.

Meiresonne in Gent

Direct na de Eerste Wereldoorlog bij de herstart van zijn bedrijf durfde ook Aimé Meiresonne (afb. 4 en 5) de omslag naar pilsbier aan, een investering die hem geen windeieren zou leggen. Bij Meiresonne, in 1935 omgevormd tot naamloze vennootschap en in haar beste jaren de nummer vijf in België, was echter een dalende lijn ingezet, ondanks het succes van haar Celta pils (afb. 6). Nog voor Jupille aan de beurt was, had Artois de brouwerij van Aimé Meiresonne aan de Gentse Koepoortkaai – Apostelhuizen overgenomen (1 janua-

Afb. 4. Een personeelsfeest van Meiresonne (Artois) in 1972 te Gent. Links vooraan: graaf de Spoelberch, beheerder bij Artois. Via familiebanden kwam zijn grootvader Adolphe in het latere bierimperium terecht. Naast hem: Arthur Vande Winkele, beheerder/directeur-generaal van Meiresonne. Vooraan rechts: Mathieu Gilissen, hoofdbrouwmeester van Meiresonne sinds 1948, naast hem administratief directeur André Devaux en met baard Pierre - Gustave Van Roey, directeur bij Artois. (Verzameling Ph. Bockstael)

ri 1964). De al heel grote Leuvense onderneming verwierf een meerderheids-participatie in de Gentse nv en kocht ook de naamrechten van het bedrijf. Die overname was geen toeval. Gierig als Van Damme was Aimé Meiresonne helemaal niet, maar voor de rest was de aanpak van beide bedrijfsleiders zeer vergelijkbaar. Meiresonne had geen kinderen, terwijl Van Damme wellicht niet het volste vertrouwen had in zijn zoon als mogelijke opvolger.

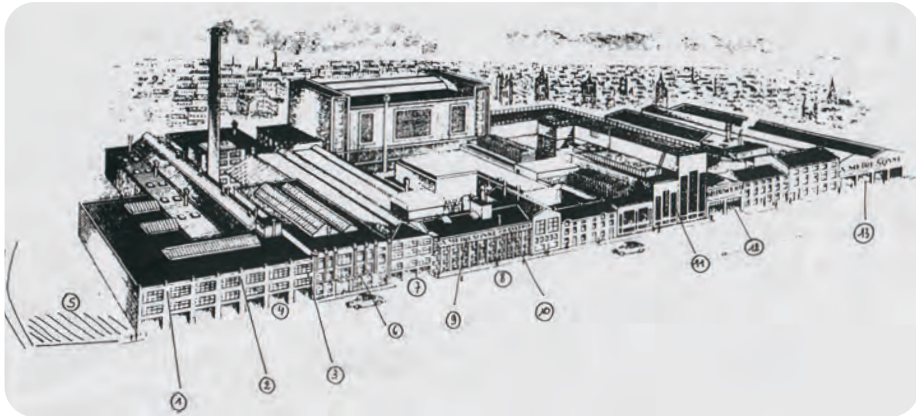
De door Aimé bedongen periode van tien jaar van een zekere zelfstandigheid was amper voorbij, of Artois besloot begin 1975 om de productie van 'Meiresonne-bieren' te stoppen en zich te beperken tot de verkoop van Artoisbieren en limonades (afb. 7). Tijdens de volgende zomer viel alle activiteit in de brouwerij Meiresonne definitief stil en werden de poorten gesloten. Dankzij de sterke vakbond ABVV en herstructureringsmaatregelen door Artois kwam er zonder naakte ontslagen een einde aan 55 jaar Meiresonne in Gent. In tegenstelling tot Artois en Jupiler verdween de naam helemaal, samen met die van Celta, haar meest succesvolle bier. Op de plaats van de vroegere brouwerijgebouwen werd er vanaf 2004 langs de Nederschelde een appartementen-

Afb. 5. In de winter van 1966, het jaar van het overlijden van Aimé Meiresonne, werd de brouwerij bedreigd door het wassende water van de Schelde. Links: twee huizen voor het hoger personeel van de brouwerij. De bewoners hebben de onderkant van hun deur al beschermd met zandzakjes. (Verzameling Ph. Bockstaël). Het overstromingsgevaar zou vanaf 1969 verdwijnen met het opstellen van de Gentse Ringvaart en bijhorende sluisen.

Afb. 6. Met zijn Celta Pils had Meiresonne na 1935 en vooral na de Tweede Wereldoorlog een groeiend succes (Verzameling Ph. Bockstaël).

Afb. 7. Maquette van het brouwerijcomplex, gezien vanaf de Koepoortkaai. Ze werd gemaakt in 1962, ongeveer één jaar voor de sluiting, toen het bedrijf nagenoeg de hele bouwblok tussen kaai en Apostelhuizen ingenomen had. Verklaring. 1. Verdieping: magazijnen van waaruit de bierbakken naar de laadkaaien er onder gebracht werden. 2. Verdieping: reparatiewerkplaats voor de vrachtwagens, die met een grote lift naar de verdieping gehesen werden. 3. Verdieping: de flesserij. 4. Laadkaaien bierbakken: de lege vrachtwagens reden binnen via Apostelhuizen en kwamen geladen buiten aan de Koepoortkaai. 5. Bouwblokje met er naast klein straatje 't Stuk. 6. Burelen. 7. Laadkaaien biervaten: zelfde werkwijze als voor de bakken. 8. Vroeger hoofdgebouw met poort: toegang tot de binnenplaats. 9. Verdieping: werkplaats van de ajusteurs (paswerkers: mechaniekmakers, -herstellers). 10. Verdieping: werkplaats van de elektriciens. 11. De grote brouwzaal. Gelijkvloers de machinekamer. Daarachter de ijskelders. 12. De oude stoomketel, zichtbaar vanop straat via de grote vensters. 13. Bergplaats voor de vrachtwagens, van de kaai tot aan de straat Apostelhuizen.

Herstructurering van de Brouwerij Meiresonne te Gent

De Brouwerij Meiresonne, gelegen in het hart van de stad Gent, wordt sinds jaren geconfronteerd met een probleem van dalende rentabiliteit tengevolge van steeds zwaarder wegende productiekosten.

Het te kleine terrein waarop elke rationalisatie onmogelijk was, de veroudering vande productieuitrusting en de progressieve daling in de laatste jaren van de verkoop van eigen producten, hebben deze evolutie versneld.

Afb. 8. Dit detail uit een persbericht, door het agentschap Belga verspreid in 1972, spreekt voor zich. (Verzameling Ph. Bockstaël).

Afb. 9. Gezicht vanaf de Visserij op het appartementencomplex dat in de plaats kwam van de brouwerij Meiresonne. Dit geheel van ongeveer honderd appartementen en studio's is nu langs de Schelde omgeven door een woonerf, aangelegd in 2018. Het autoverkeer werd er gebannen (foto Bo De Baets, 2020).

complex opgetrokken (afb. 8).

Bibliografie

- Hanson M. (2018). Brouwerij Meiresonne honderd jaar geleden begonnen in Gent, in: *Van Mensen en Dingen. Tijdschrift voor volkscultuur in Vlaanderen*, jg. 16, nr. 4-5. Met bronnen en bibliografie. Aansluitend bij de zesdelige artikelenreeks 'Een kleine Gentse stokers- en brouwersgeschiedenis aan de Apostelhuizen – Koepoortkaai (1831-1929) in *Ghendtsche Tydinghen* (2018-2019).
- Bertrams K., Del Marmol J., Geerts S., Poelmans E. (2019). *Becoming the World's Biggest Brewer: Artois, Piedboeuf and Interbrew (1880-2000)*, Oxford University Press. Met bronnen en bibliografie; rijk geïllustreerd.
- Segers Y. (2019). Brouwen in Leuven. In: Janssens G. e.a. (red.), *Vensters op Leuven. Een geschiedenis*, Leuven (Salsa! VZW), p. 118-119.